Pogrešani ali izginuli

Katarina Dolničar

V pogovoru z nekim sogovornikom sem se nekega aprilskega dne v Beli krajini srečala z informacijo, da so pred kratkim (20. marca 2024) iz Kolpe potegnili **truplo**. Na to truplo so naleteli ob čiščenju oziroma pripravi terena za turistični ogled elitne skupine obiskovalcev. Podobno se je zgodilo že dvakrat – lani novembra, ko je skupina hrvaških novinarjev po naključju našla truplo moškega, na slovenski strani pa so na truplo naleteli sprehajalci. Precej srhljiva je misel, da je v tem času v Kolpi toliko mrtvih ljudi, da se zgodi naključnemu mimoidočemu, da naleti na truplo.

Ko sem informacijo o najdenem človeku sporočila naprej, je do mene prišla informacija, da je trenutno pogrešan 29-letni moški, ki so ga 12. marca nazadnje videli utapljati se v Kolpi. Kasneje je do mene prišla še informacija, da so dan kasneje, 13. marca, prav tako pogrešili še 48-letnega moškega, ki je ob prečkanju reke padel, in ga je odnesla reka. Informacijo o tem je Infokolpi, organizaciji, ki pomaga ljudem na poti, podala njegova žena. Katerakoli od teh dveh oseb, bi lahko bil najdena oseba, zato smo sogovornika, ki nam je sporočil informacijo povezali z Infokolpo.

Mediji o najdenih ljudeh govorijo precej nevtralno – označijo jih z besedami „truplo“ in „mrtvo telo“. Pa je to res najboljši označevalec, ki bi ga lahko uporabili? Si človek, ki prehodi tako dolgo pot v upanju na boljše življenje, na koncu resnično zasluži zgolj oznako trupla? Ko govorimo o truplih in mrtvih telesih, se namreč mentalno in čustveno zelo distanciramo od dejstva, da je to nekoč bil človek. Človek, ki je bil nekoč precej podoben nam. Nekoč se je nekje rodil nekomu, nekim staršem. Odraščal, spoznaval svet in sebe. Se učil, izobraževal in izobrazil… Za strojnika, mehanika, zdravnika. Nato ga je življenje pripeljalo do odločitve, da doma ne bo šlo več – mora na pot. Na pot za boljšim življenjem, kar si želimo vsi. Mar ne? Nato pa je neke marčevske noči ob prečkanju neke reke, ki razmejuje Hrvaško in Slovenijo narobe stopil. Klecnilo mu je koleno, zdrsnilo mu je in odnesel ga je tok. Bil je človek. Zdaj je truplo.

Slovenščina je eden od jezikov, ki razlikuje med dejstvom, da je nekdo pogrešan (ang. *missing*) ali izginul (ang. *disappeared*), za razliko od na primer hrvaščine, kjer poznajo za to samo eno besedo – ***nestali***. Kakšna pa pravzaprav je razlika med tema dvema besedama?

Ko v *Slovar slovenskega knjižnega jezika* vtipkamo pojma „izginul“ in „pogrešan“ dobimo naslednje zadetke:

> izginúl tudi zginúl -a -o [uu̯] prid. (û ú) knjiž. ki je izginil: izginulega sina še iščejo / izginule živalske vrste / evfem. izginule slike je galerija dobila nazaj ukradene, vzete; prim. izginiti
>
> pogréšan -a -o: iskati pogrešane predmete; sam.: prišteli so ga med pogrešane; bilo je veliko pogrešanih

Na podlagi primerov *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* lahko zaznamo, da se v primeru iskanja nekoga pogosteje obračamo na rabo besede „pogrešan“, besedo „izginul“ pa pogosteje opazimo nanašajoč se na predmete, kot na osebe. Beseda „pogrešan“ je tudi bolj čustveno zaznamovana. Izraža čustveno navezanost na človeka, ki je predmet iskanja, ter praznino, ki nastane z izostankom le-tega. Pomeni, da nekoga pogrešimo, ne gre zgolj za golo dejstvo, da je nekdo izginil.

Mar bi potemtakem lahko rekli, da sta bila ta dva človeka najprej dve izginuli osebi, pogrešani pa šele, ko sta bili identificirani? Ko smo izvedeli, da ju nekdo išče? Mar to, da je nekdo identificiran pomeni, da ga je nekdo pogrešil? Da nekomu manjka? Da nekdo nekje doma čaka na njegov klic? In, ali nasprotno, dejstvo, da nekateri niso nikoli identificirani pomeni, da jih nihče ne išče, nihče ne pogreša. Preprosto izginili so, in to je to? Zdaj ne obstajajo več?

Nikakor ne.

Razlogov zakaj nekaterih trupel ne povežejo s pogrešanimi osebami je mnogo. Bodisi na sebi nimajo identifikacije, so v preveč slabem stanju za kakršnokoli identificiranje, bodisi se ljudje, s katerimi je oseba potovala ne želijo izpostavljati ali pa teh oseb sploh ni. Morda ljudje, ki potujejo z njimi nimajo ali informacij, komu poročati o izginotju.

Vse ljudi, ki so jih tekom let našli v Kolpi, nekdo pogreša. Ne vedo, kje so, a najverjetneje jim je jasno, da jih ni več.

Kako bi se te ljudje, družine pokojnih počutile, če bi vedele, kje so njihovi bližnji zdaj? Kje so pravzaprav? Ležijo na pokopališčih pokopani pod kupi nametane zemlje, označeni so s šiframi. Ponekod na tablicah piše „Neznana oseba“, temu pa sledi zaporedna številka. Drugod pa jih označuje zgolj zapis s kratico „N. N.“ (lat. *nomen nescio*).

Neznanec. Nekdo, ki ga ne poznamo. Nihče ga ne pozna. Nihče ne ve kdo je, od kje prihaja, kam je potoval. Kako zelo osamljeno mora biti neznanec.

Bili pa so ljudje. Ljudje s starši, družino, prijatelji, željami, sanjami, strahovi. Ljudje z imenom. Zdaj pa počivajo kot „truplo“, „mrtvo telo“ najdeno v Kolpi, mesto kjer ležijo pa je označeno z besedami „Neznanec“ ali „Neznana oseba“.

17. 6. 2024.

Bilješke

Tekst je napisan u okviru kolegija Suvremene migracije, državljanstvo i etničke manjine Uršule Lipovec Čebron i Dagmar Nared na Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Ljubljani.